

Plan van Aanpak: Kompas THGV

Aan	BO Toekomstbestendige Heuvelrug Gooi en Vechtstreek
Van	Projectgroep Toekomstbestendige Heuvelrug Gooi en Vechtstreek
Opgesteld door:	Regio Gooi en Vechtstreek, Waterschap Amstel Gooi en Vecht, Provincie Noord-Holland, Waternet, PWN, Vitens
Datum	Concept dd 15 mei 2024_ ingekort 8 januari 2024

Plan van aanpak

Dit Plan van Aanpak schetst de invulling van het vervolg van het onderzoek Toekomstbestendige Heuvelrug Gooi en Vechtstreek (THGV). Hierbij wordt ingegaan op de volgende punten:

- Doel en beoogd resultaat
- Hoe gaan we werken?
- Waaraan gewerkt wordt
- Organisatie
- Besluitvorming
- Inzet en financiering

Bij dit Plan van Aanpak horen een achtergronddocument en een document met samenwerkingsafspraken.

Doel en beoogd resultaat vervolgtraject

Toekomstbestendige Heuvelrug Gooi en Vechtstreek kijkt naar de opgaven in de verre toekomst (2100) en kijkt op systeemniveau naar het samenspel tussen het bodem- en watersysteem, de inrichting en het landgebruik, om richting te bepalen voor de toekomstbestendige ontwikkeling van het gebied. Tijdens het Ontwerpend Onderzoek is er voorzichtig een vertaalslag gemaakt naar de ontwikkelingen die vanaf nu nodig zijn voor die toekomstbestendigheid.

Tijdens het BO op 16 november 2023 hebben de bestuurders aangegeven hierop verder door te willen bouwen. Hiertoe wordt de hoofdboodschap uit het ontwerpend onderzoek verder uitgewerkt tot een richting gevend ontwikkelprincipe. Omdat een

‘ontwikkelpincipe’ enerzijds een abstract begrip is, dat niet tot de verbeelding spreekt, en anderzijds bedoeld is om richting te geven noemen we het vanaf nu het ‘kompas’; *Kompas Toekomstbestendige Heuvelrug Gooi en Vechtstreek*.

Hoofdboodschap uit het ontwerpend onderzoek

Er is niet één, alles omvattende oplossing voor een toekomstbestendige Heuvelrug Gooi en Vechtstreek. Wel komt er uit het ontwerpend onderzoek een duidelijke koers naar voren: het gebied minder afhankelijk maken van het hoofdwatersysteem en beter afstemmen van de inrichting en het landgebruik in het gebied op de natuurlijke eigenschappen van het bodem- en watersysteem.

Het beoogde resultaat is een breed draagvlak bij partijen en belanghebbenden voor het richtinggevende Kompas THGV, dat door de samenwerkende partijen wordt onderschreven en uitgedragen. Een onderschreven gezamenlijk kompas vormt de onderlegger voor ruimtelijke ontwikkelingen, om een toekomstbestendige ontwikkeling van het gebied te borgen. Partijen kunnen hun ruimtelijke plannen hieraan toetsen en elkaar hier ook op aanspreken. Het eindresultaat bevat (naast een kompas voor de lange termijn) ook de te maken keuzes voor de ontwikkeling van een toekomstbestendige regio en uitvoerbare voorstellen die bruikbaar zijn voor lopende trajecten zoals WAAG, PPLG, Deltaprogramma Centraal Holland, NOVEX-gebieden en de Ruimtelijk Voorstellen van de provincies.

Hoe gaan we werken?

In het vervolgtraject van THGV staat samenwerken centraal, vanwege de grote afhankelijkheid van andere stakeholders en programma's/onderzoeken. Het ontwerpend onderzoek en vervolgtraject THGV staan logischerwijs niet op zichzelf. Er lopen momenteel veel gebiedsgerichte uitwerkingen en programma's voor vergelijkbare problematiek en opgaven, maar er is niet één lopend traject waar het vervolg van THGV in zijn geheel is onder te brengen. Andersom, beïnvloedt THGV ook de andere gebiedsgerichte uitwerkingen en programma's en is uitwisseling en inbreng daar van belang.

Het is zaak om enerzijds meer **stakeholders in het gebied te betrekken** bij het vervolgtraject en anderzijds dat het **gedachtegoed van THGV (verre toekomst en systeembenadering)** doorwerkt in alle ruimtelijke ontwikkelingen in de regio en dus in meerdere van de momenteel lopende trajecten. Dit vraagt om een 'gezamenlijk doen', omdat voor iedereen geldt dat het de individuele belangen van één partij overstijgt. Door samen met stakeholders het vervolgtraject te doorlopen, onderzoeken we wat nodig is voor het gebied.

In het achtergronddocument is beschreven hoe THGV zich verhoudt tot andere trajecten en partijen.

Waar gaan we aan werken

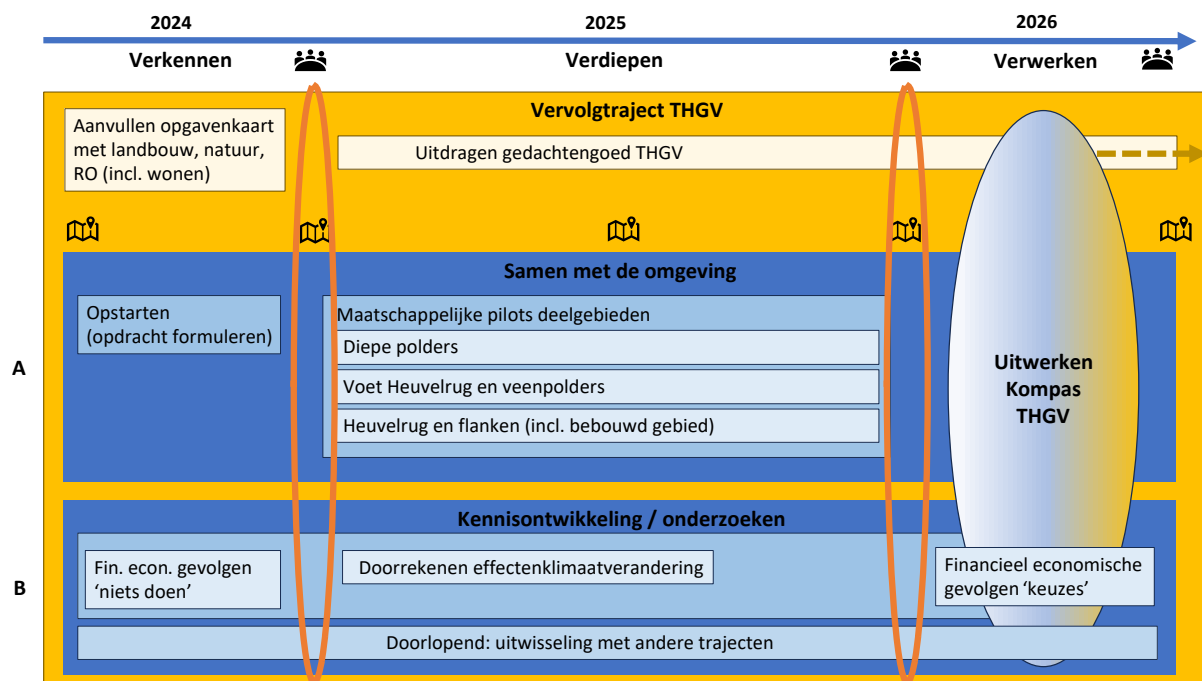
Tijdens het vervolgtraject van THGV wordt de hoofdboodschap uit het ontwerpend onderzoek verder uitgewerkt tot een richting gevend ontwikkelprincipe (kompas), dit wordt gevoed door:

- A. **Samen met de omgeving – 'Maatschappelijke pilots'**
- B. **Kennisontwikkeling - onderzoeken en uitwisseling met andere trajecten**

Het betrekken van en onderzoek doen met de omgeving en kennisontwikkeling leveren de voeding voor de verdere uitwerking en onderbouwing van het Kompas. Bij het vervolg van THGV horen ook de aanvulling van de systeemwerking en de opgavenkaart voor landbouw, natuur, ruimtelijke ordening (inclusief wonen) en de uitwisseling met andere trajecten.

In de tijd is het vervolg van THGV te verdelen in drie fases:

1. Juli – december 2024: **Verkennen**
De verkenningsfase is primair gericht op het opstarten van de maatschappelijke pilots (Samen met de omgeving) en de nadere onderzoeken. Dit vergt afstemming en afspraken met veel partijen.
2. Januari – december 2025: **Verdiepen**
De verdiepende fase draait om de uitvoering van de maatschappelijke pilots (Samen met de omgeving) en de nadere onderzoeken.
3. Januari – juni 2026: **Verwerken**
Tijdens de verwerkende fase worden de uitkomsten van de eerste twee fases gebruikt om het Kompas THGV uit te werken.

Zie het volgende hoofd voor een uitgebreidere beschrijving van fases 1 - Verkennen. Nadere uitwerking van de fases Verdiepen en Verwerken volgt tijdens de Verkennen fase en wordt besproken in de beschreven go/ no go momenten.

Om alles (inhoud en partijen) bij elkaar te brengen, het integrale karakter te bewaken én om de uitwerking van het kompas te voeden wordt twee keer per jaar een gebiedsatelier georganiseerd. De precieze invulling van het gebiedsatelier verschilt per fase in het vervolgtraject.

Iedere fase wordt afgesloten met een bestuurlijk overleg. De overgang naar de volgende fase wordt steeds gemarkeerd met een bestuurlijk go/no go moment. Zie verder onder Besluitvorming.

De wereld om ons heen is voortdurend in ontwikkeling, denk aan klimaatverandering, biodiversiteit, politieke verhoudingen/publieke opinie en sociaal-economische ontwikkelingen. Door snel opvolgende ontwikkelingen is het lastig om te voorspellen wat ons over 10, 50 of 100 jaar te wachten staat. Daar komt nog bij dat de wijze waarop onze maatschappij 'kijkt' ook veranderlijk is en mede bepaalt hoe de functies het water en bodemsysteem nodig hebben. Maar keuzes en investeringen voor ruimtelijke ontwikkelingen die nu genomen worden werken veelal wel 50 tot 100 jaar door. Daarom is het voor de toekomstbestendige ontwikkeling van het gebied belangrijk om bij het maken van die keuzes rekening te houden met de mogelijke veranderingen in de toekomst. Dit kan door een beeld te vormen van mogelijke toekomstige ontwikkelingen en alle onzekerheden die daarbij horen. Het is belangrijk daarbij onderscheid te maken tussen de ontwikkelingen waar we zelf geen of beperkt invloed op hebben, maar die het gebied waarin we werken en wonen wel beïnvloeden. En ons eigen handelingsperspectief (keuzes t.a.v. beleid, instrumentarium en investeringen) waarmee we kunnen anticiperen en inspelen op deze mogelijke ontwikkelingen. Dat biedt de mogelijkheid om een analyse te maken welke handelingsperspectieven effectief en volhoudbaar zijn bij verschillende mogelijke toekomstige ontwikkelingen. Het meanderen en slim anticiperen bestaat er dan uit om periodiek te kijken of de mogelijke toekomstige ontwikkelingen en de bijbehorende handelingsperspectieven moeten worden bijgesteld.

Voor THGV betekent dit:

- Nieuwe inzichten over toekomstige ontwikkelingen in klimaatverandering en ruimtedruk blijven volgen;
- Handelingsperspectief (kompas THGV) verder uitwerken en blijven toetsen en zo nodig bijstellen naar aanleiding van nieuwe inzichten over toekomstige ontwikkelingen.

Fase 1 - Verkennen

De Verkennen fase is primair gericht op het opstarten van de maatschappelijke pilots (Samen met de omgeving) en de nadere onderzoeken. Dit vergt afstemming en afspraken met veel partijen.

Aanvullen opgavenkaart met landbouw, natuur en RO (incl. wonen)

Na het ontwerp onderzoek is de wens naar voren gekomen om het integrale karakter verder te versterken door het evenwichtiger in beeld brengen van de opgaven. Tot nu toe is vooral vanuit het bodem- en watersysteem (inclusief drinkwater) geredeneerd. Met name natuur, landbouw en wonen vragen meer aandacht voor het integrale (kaart)beeld van de opgaven.

Opstarten Samen met de omgeving (A) – maatschappelijke pilots in deelgebieden

Veel partijen in het gebied hebben belang bij de opgaven ((drink)water, bodem, wonen, natuur en landbouw) waar THGV-aandacht aan besteed. Met oog op de verre toekomst komen grote dilemma's en keuzes in beeld waar veel partijen in het gebied mee te maken hebben of krijgen. Het is daarom belangrijk om met meer belanghebbenden in het gebied samen te werken aan THGV. We willen dit doen in maatschappelijke pilots in deelgebieden. Uit gesprekken met verschillende stakeholders komt naar voren dat het belangrijk is om hiervoor zoveel mogelijk aan te sluiten bij lopende gebiedsprocessen.

In de Verkennen fase gaan we verder in gesprek met de stakeholders in het gebied om samen met hen een voorstel uit te werken voor de scope en de aanpak (incl. te gebruiken methode) van de maatschappelijke pilots in deelgebieden.

Het doel van de maatschappelijke pilots in deelgebieden:

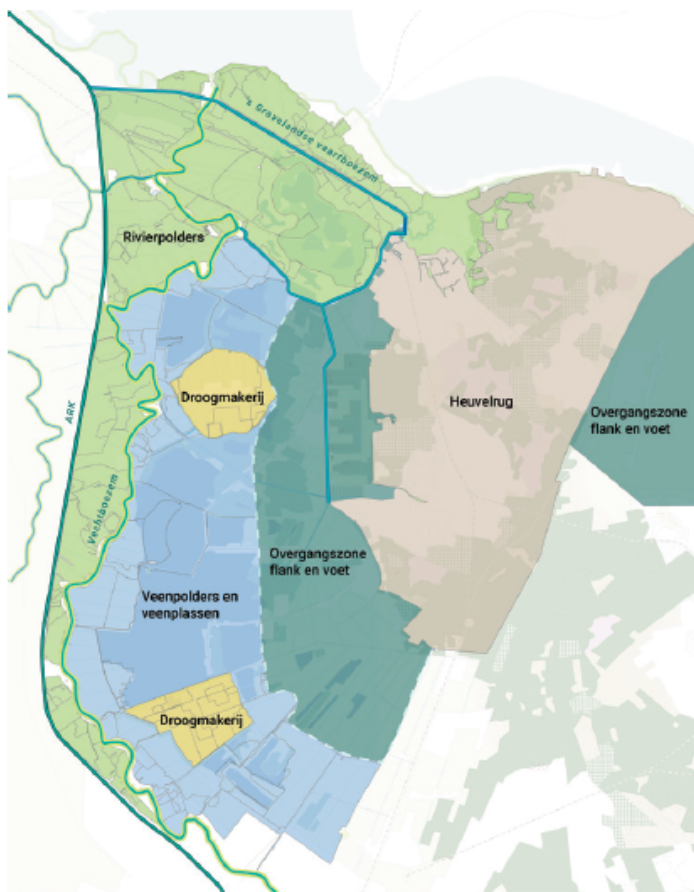
1. Het delen van de opgedane kennis, verwachtingen en gevoel van urgentie zodat de betrokkenen op dezelfde 'vlieghoogte' komen.
2. Op basis van de gezamenlijke kennisbasis en urgentiegevoel het gesprek voeren over de toekomstbestendigheid van de deelgebieden en de keuzes en handelingsperspectieven die daarbij horen.

De algemene uitgangspunten van THGV zijn ook van toepassing op de maatschappelijke pilots in deelgebieden: THGV kijkt naar de opgaven in de verre toekomst (2100) en de ontwikkelingen die daarvan af nu voor nodig zijn. En THGV kijkt op systeemniveau naar het samenspel tussen het bodem- en watersysteem, de inrichting en het landgebruik (en de daarmee samenhangende watervraag), om richting te bepalen voor de toekomstbestendige ontwikkeling.

Uit het ontwerpend onderzoek komen drie deelgebieden naar voren waar toekomstbestendigheid tot specifieke opgaven en keuzes leidt. De gesprekken met stakeholders tijdens de Verkennen fase richten zich daarom op deze gebieden en opgaven:

- **Diepe polders** (Horstermeerpolder en Bethunepolder) over wegzijging kwel in relatie tot systeemwerking. Polders en diepe droogmakerijen vangen het kwelwater af voordat het voor de Vechtplassen en natte natuurgebieden beschikbaar kan komen. De huidige inrichting en landgebruik, die van belang zijn voor de inwoners en ondernemers van de diepe polders, bieden echter weinig ruimte voor mogelijke oplossingen om de wegzijging tegen te gaan. Hoe ziet een blik op de verre toekomst eruit?
- **Voet van de Heuvelrug en veenpolders** over ontvlechting van landbouw en natuur. Een afwisseling van smalle percelen voor natuur en landbouw met verschillend peilbeheer heeft ertoe geleid dat in de huidige situatie water wordt aangevoerd in de hoger gelegen natuurgebieden en water wordt afgevoerd vanuit de lageregelegen landbouwpercelen. Dat is de omgekeerde wereld en niet houdbaar met de toekomstige (systeem)opgaven! Over de (on)mogelijkheden van ontvlechting, de realisatie van grote aaneengesloten arealen met eenzelfde functie, verminderen van postzegels met conflicterende belangen en de impact van aan- en afvoer van water voor het gehele gebied;
- **Heuvelrug en flanken** (incl. bebouwd gebied) over vernatting en verdroging. Hierbij wordt niet alleen gekeken naar de gevolgen van klimaatverandering, maar ook naar huidige en toekomstige inrichting en landgebruik. Denk daarbij aan de invloed van het opheffen van drainerende structuren, (toekomstige) diepe onttrekkingen en (meer) infiltreren op de functies wonen, natuur en landbouw. Hoe kun je (grond)water nuttig maken voordat het tot overlast leidt en hoe kan inrichting en landgebruik beter bestand worden (gemaakt) tegen zowel droogte als vernatting? Hierbij is ook specifieke aandacht voor de effecten van de wisselwerking tussen de heuvelrug en de flanken, op inrichting en functies maar ook in mogelijke oplossingsrichtingen.

Ter illustratie het kaartje met de deelgebieden, zoals weergegeven in de rapportage Ontwerpend Onderzoek Toekomstbestendige Heuvelrug Gooi en Vechtstreek.

Opstarten kennisontwikkeling en onderzoeken (B)

Op verschillende onderwerpen is kennisontwikkeling nodig voor de uitwerking van het kompas. Voor veel van deze onderwerpen kan worden aangehaakt bij andere lopende of op te starten onderzoeken en pilots. Voor een beperkt aantal onderwerpen moet nader onderzoek worden opgestart en uitgevoerd vanuit THGV:

- Doorrekenen van de effecten van klimaatverandering op grondwaterstanden en kwelstromen.
- Financieel economische gevolgen van het kompas THGV in beeld brengen en die ook afzetten tegen de gevolgen van “niets doen” (doorgaan op de huidige weg).
- Nader te bepalen tijdens de Verkennen fase: kennisontwikkeling flexibel peil in relatie tot waterkwaliteit (gebied specifiek).

Doorlopend vindt uitwisseling plaats met onderzoeken die door andere partijen of in andere samenwerkingsverbanden worden uitgevoerd. In het achtergronddocument staan onderzoekstrajecten benoemd die hiervoor nu in beeld zijn.

Besluitvorming

Iedere fase wordt afgesloten met een bestuurlijk overleg. De overgang naar de volgende fase wordt steeds gemarkeerd met een go/no go moment. Zo zijn drie bestuurlijke overleggen voorzien, waarin het BO bijstuurt, danwel gezamenlijk projectvoorstellen/doelen vaststelt. Dat zijn in ieder geval:

- December 2024 – go/no go moment na verkennende fase, met terugkoppeling voortgang en besluit over start verdiepende fase (Samen met de omgeving d.m.v. maatschappelijke pilots deelgebieden en nadere onderzoeken);

- December 2025 – go/no go moment na afronding van de verdiepende fase -> is er voldoende opgehaald om het kompas uit te werken tot een product dat de samenwerkende partijen bestuurlijk kunnen vaststellen?;
- Juni 2026 - vaststellen kompas (eindproduct) door de samenwerkende partijen met ondersteuning/omarming van betrokken partijen in het gebied.

Optioneel organiseren we juni 2025 een informeel en informatief BO over de voortgang van de verschillende onderdelen.

De bestuurlijke overleggen zijn tevens de momenten waarop eventuele nieuwe partners officieel kunnen worden verwelkomd, met besluitvorming over samenwerkingsafspraken, incl. inzet van fte's en €'s.

Hoe organiseren we ons?

Het vervolgtraject kent een groot aantal, variërende, (project)partners. Deze partners zijn grofweg in te delen in 3 'schillen' welke hieronder nader uitgewerkt zijn:

1. Kernteam (inclusief opdrachtgeverschap);
2. Deelnemers vervolgtraject (inclusief begeleidingsgroep);
3. Andere trajecten.

Hieronder staan beknopt de rollen en verantwoordelijkheden per 'schil' beschreven. Alle schillen zijn in de figuur hieronder gevisualiseerd. Vanuit ruimte voor open houding en onderkennen van onzekerheden, mag de samenstelling van het samenwerkingsverband (partners/opdrachtgevers) zich ontwikkelen tijdens het proces van het vervolgtraject. Dit geldt voor alle schillen.

Schillen projectorganisatie

1. Kernteam:

Het kernteam is verantwoordelijk voor de uitvoering van het project en voert de projectorganisatie (m.a.w. opdracht/aanbestedingen, bijeenkomsten/gebiedsateliers, schrijven, strategie bepalen, voorbereiding BO's enzovoort).

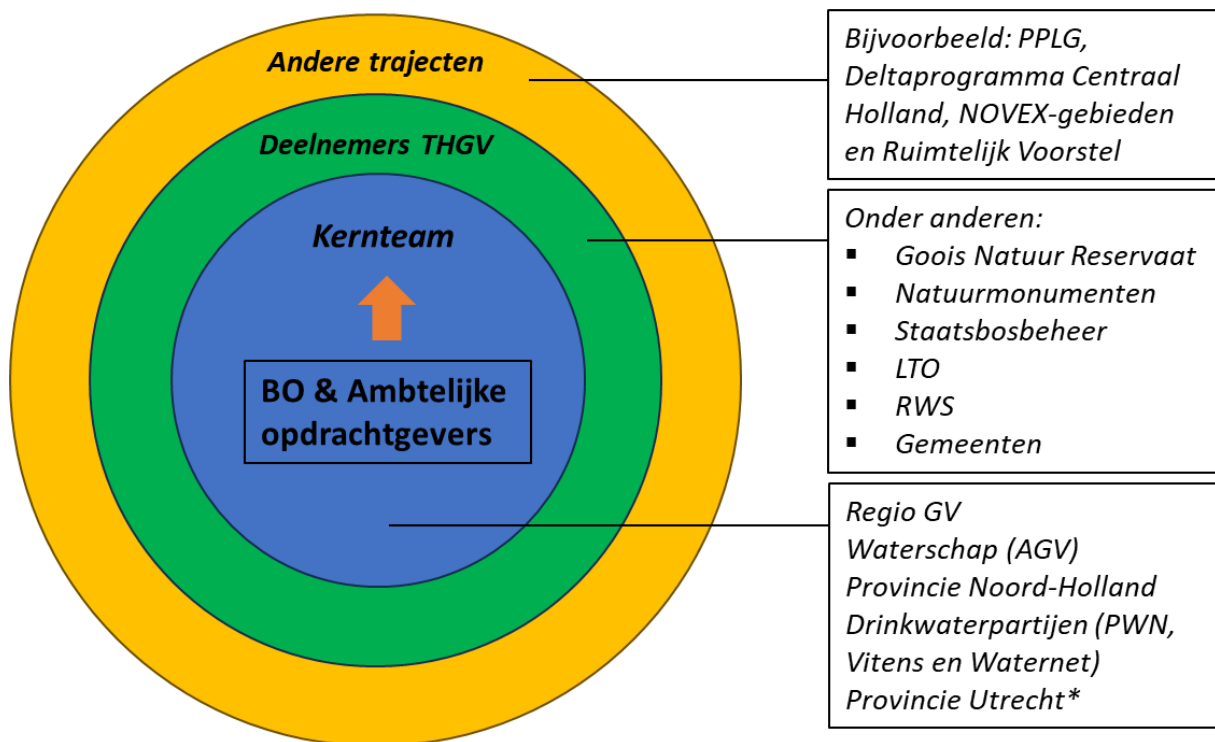
Het kernteam heeft een een-op-een relatie met het opdrachtgeverschap (zie opdrachtgeverschap).

2. Deelnemers vervolgtraject:

In deze schil zitten de partijen die direct betrokken zijn bij onderdelen van THGV, maar geen rol hebben in aansturing of opdrachtgeverschap. De groep neemt deel aan de uitwerkingen per deelgebied ('maatschappelijke pilots') (A) en kennisontwikkeling en onderzoeken (B).

3. Andere trajecten:

Deze schil betreft partijen die te maken krijgen met de uitkomsten van THGV. Dit is een brede groep die niet direct betrokken is bij THGV maar die we wel willen informeren en/of die we benaderen voor doorwerking vanuit THGV (zie ook *Hoe verhoudt THGV zich tot andere trajecten*).

*: Provincie Utrecht treedt mogelijk t.z.t. toe tot het Kernteam.

Opdrachtgeverschap

1. **Bestuurlijk Overleg THGV:** bestuurlijk opdrachtgever voor ontwikkelprincipe/kompas. Het BO brengt in beeld en bekrachtigt het kompas en de te maken keuzes. Zij zijn ook het gremium dat het kompas en de keuzes agendeert op andere tafels (o.a. DP, NOVEX, PPLG). Besluitvorming vindt plaats op de daartoe geijkte tafels (zoals Gedeputeerde Staten of Colleges van B&W). Bestuurders zijn zelf verantwoordelijk voor de besluitvorming in de eigen organisatie(s).
2. **Ambtelijk Opdrachtgevers (DO) THGV:** Het DO fungeert als ambtelijke opdrachtgever voor het vervolgtraject. Zij zijn (mede)verantwoordelijk voor de organisatie, inzet, capaciteit en financiering.

De voorgestelde gezamenlijke opdrachtgevers voor het vervolgtraject zijn: Regio Gooi en Vechtstreek (RGV), Waterschap Amstel Gooi en Vecht (AGV), Provincie Noord-Holland en Vitens (namens de drie drinkwaterbedrijven via project WAAG). Met provincie Utrecht zijn gesprekken gaande om te kijken of zij in het vervolg ook deelnemen als samenwerkingspartner.

Inzet per partner: capaciteit (fte) en middelen (€)

De inzet en capaciteit voor het vervolgtraject zijn bepaald aan de hand van de inhoudelijk vraag en kaders gesteld tijdens het BO van 16 november 2023 en het overleg met de ambtelijk opdrachtgevers op 22 mei. Hierbij is ook nadrukkelijk gekeken naar de mogelijkheden per opdrachtgevende partij.

De inzet en gevraagde financiële bijdrage zijn uitgebreider dan bij het Ontwerpend Onderzoek THGV tot nu toe. Dat heeft te maken met een uitgebreidere inhoudelijke vraag. Maar ook, praktisch, de tijd die nodig is om op een gedegen manier te werken naar breder draagvlak en participatie en

uiteindelijk een gedragen en vastgesteld kompas voor het gebied, met keuze en concrete adviezen voor de middellange en kortere termijn.

Begroting

Qua financiering wordt uitgegaan van de volgende begrootte totaalbedragen voor de komende 2 jaar:

1. Uitwerken Kompas THGV	€100.000,-
2. Samen met omgeving (B) (maatschappelijke pilots)	€200.000,-
3. Kennisontwikkeling en onderzoeken (B)	€75.000,-
4. Communicatie	€25.000,-
5. Onvoorzien	€50.000,-
Totaal: €450.000,-	

Uitsplitsing per fase en (project)partner

Om goed invulling te geven aan de beschreven fasering in dit Plan van Aanpak, is de totale begroting gespreid over 3 verschillende jaren, waarbij ieder deel ook afhankelijk is van de beschreven go en no-go momenten. De tabellen hieronder geven de verdeling per jaar weer en vervolgens zijn de totalen uiteengezet in bijdragen per (project)partner. Uiteraard met begrip voor eventuele minimale verschuivingen in de verdeling van kosten. Voorafgaand aan ieder jaar zit een go/no go moment waarbij ook de gevraagde bijdragen per partner opnieuw worden voorgelegd en onderbouwd met een nadere uitwerking van het PvA voor dat jaar.

	Bijdrage 2024	Bijdrage 2025	Bijdrage 2026	Totalen:
Regio Gooi en Vechtstreek	€ 32.500,-	€ 45.000,-	€ 32.500,-	€ 110.000,-
Waterschap Amstel Gooi en Vecht	€ 35.000,-	€ 47.500,-	€ 35.000,-	€ 120.000,-
Provincie Noord-Holland	€ 40.000,-	€ 60.000,-	€ 40.000,-	€ 140.000,-
Waternet	€ 7.500,-	€ 12.500,-	€ 7.500,-	€ 27.500,-
Vitens	€ 7.500,-	€ 12.500,-	€ 7.500,-	€ 27.500,-
PWN	€ 7.500,-	€ 12.500,-	€ 7.500,-	€ 27.500,-
Totalen:	€ 130.000,-	€ 195.000,-	€ 125.000,-	€ 450.000,-

Gevraagde totaal bijdrage per (project)partner, per (project)jaar/go-no go moment.

Evenals gedurende het ontwerpend onderzoek, wordt bij de verdeling per partner uitgegaan van het principe 'de sterkste schouders dragen de zwaarste lasten'. Daarbij komt dat voor enkele van de partijen de aanleiding (en soms noodzaak) deel te nemen varieert afhankelijk van de beleidsdoelen en ambities. Om die reden is niet uitgegaan van een gelijke verdeling van de kosten per partner.

Rijksfinanciering

Buiten de eigen bijdragen per organisatie (zie verder onder dit onderdeel), maakt het traject ook kans op Rijksfinanciering via de NOVEX MRA en NOVEX Groene Hart. Het project (en vervolg) staan op de lijst om te bespreken in het BOL en BO MIRT en bij deze overleggen ook in te zetten op financiering. Hier wordt vanuit de projectpartners en NOVEX MRA nadrukkelijk op ingezet. De inzet is dat de inbreng van de samenwerkende partners als het ware als cofinanciering kan dienen voor eventuele rijksbijdragen. Hoewel onder voorbehoud van ontwikkelingen, is dit een kans die benoemd dient te worden onder financiering vanwege de mogelijke (grote) invloed op de projectscope/uitwerking.